

Sommer på vandet 2024

*En beretning om en sejltur i
vor tids ødelæggelse af
naturgrundlaget*

Indholdsfortegnelse

4 Maj.....	3
Limfjordens tilstand.....	3
Muslingevand.....	3
Hvem er primitiv?.....	9
Kvælstof fra det åbne land.....	10
Liglagen.....	12
8. maj.....	15
Er vi gamle en belastning.....	16
Den tredje Limfjordsforbindelse.....	22
Fiskeri med bundtravl.....	25
Den paralyserede glæde over væksten.....	29
På vandring.....	34
D. 3. juni.....	40
Tilbage i Limfjorden.....	49
Hjemkomst.....	51
Når følelser og videnskaben støder sammen.....	53
Havbund og markjord.....	56
Efterskrift.....	60

4 Maj

Afgang fra Glyngøre kl. 6.15. Det er diset med 500 m sigt. Næsten vindstille. Det plager mig en anelse, at vi ikke endnu har haft tid til at afprøve sejlene og motoren. Men efterhånden kender vi båden så godt, at klargøringen er blevet ren rutine. Alligevel ville jeg gerne have haft sejlene oppe det stykke hjemmefra og til Løgstør. For at prøve. Det må så blive motoren i første omgang, og tilsyneladende kører den fint.

Til gengæld har selvstyreren sat sig fast. Den knurrer og sitrer som et murmeldyr der er vækket for tidlig af sin vintersøvn....

Limfjordens tilstand

Muslingevand

Hele vinteren har muslingefiskerne gennemskrabt området på begge sider af Glyngøre. Vandet har været uklart og forplumret af sedimenter fra fjordbunden. Fiskerne selv siger det er vinden og strømmen der har været kraftigere end normalt. Denne anløbne påstand forsøger de at bringe videre når de forsvaret sig, mod det de kalder en hetz. "Altid skal vi have skylden for at ødelægge fjorden, men skraberedskaberne

er lettere og meget mere skånsomme end før i tiden”, siger de. Så de ødelægger ikke noget. Alligevel er det tydeligt for enhver at fjordens tilstand forværres år for år.

Ophvirvlet sedimenter fra fjorden efter muslingeskrab lægger sig på stenene inde i havnebassinet i Glyngøre

Havets minister er med et bemærkelsesværdigt ”ups” blevet opmærksom på de indre farvandes elendige tilstand. Det er kommet helt bag på ham. I fjordene er der snart sagt kun plads til pelagiske fisk. Rødspætter og skrubber er væk! Men Heunicke er den fødte politiker: Sympatisk, og med evner for brød og skuespil er han efter eget udsagn i færd med at tage en række initiativer.

De sidste tredive fyre år har biologerne vidst, det ville gå galt, hvis ikke landbruget og fiskeriet kom i kortere snor. Selv så jeg filmoptagelser for snart tredive år siden der viste hvordan det så ud efter et muslingeskrab; det ligner en pløjemark. TV2 har for nylig lavet droneoptagelser af fjordens forplumrede vand efter skrab, og her kan man se hvordan vandet er gråt af mudder. Alligevel giver ministeren udtryk for, at han ikke anede det stod så slemt til, og muslingefiskerne får til rend, at der er "liv", så længe der er muslinger. Resten af sorteper sendes videre til landmændene, sælerne og skarverne.

Tre gange er jeg stødt på en død stenbider i strandkanten vest for Glyngøre. Det kan være en tilfældighed, men noget tyder på, at ikke alt er som det skal være.

I udgangspunktet har jeg stor respekt for fiskerierhvervet. Jeg ville nødig undvære fisk, og faktisk findes der dem der fisker bæredygtigt. Men ligesom med landmændene er det umuligt at få en dialog med erhvervet, uden det sætter hælene i, og påstår, at det ikke er fiskerne der ødelægger noget. En sådan næsten primitiv tilgang til vores havmiljø er hvad havets minister er oppe imod. Og hvad kan man udrette som minister, når et flertal i Folketinget vægter økonomi og arbejdspladser over naturen?

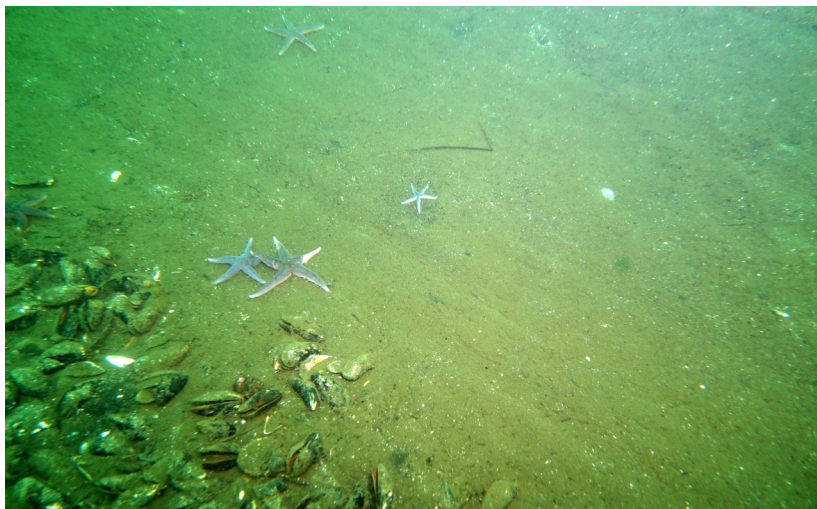
En urørt og upåvirket fjord- og havbund er et enestående biologisk levested. Her er et fødenet af utallige dyr og planter, der sammen med fisk og større havdyr udgør økologisk balance som er tilpasset det enkelte hav- og fjordområde. Roder man det op med skraberedskaber ødelægges biotopen, og det tager lang tid at genskabe grundlaget for livet af nedbrydere, der er en forudsætning for, at andre fødekæder kan eksistere. Et rigt plante- og dyreliv ved fjordbunden holder desuden længere på næringsstofferne. Især de gravende dyr medvirker til, at der fjernes kvælstof. Jo flere, jo bedre.

Fire gange på strækningen mellem Glyngøre og Løgstør fik vi Butblæret Sargassotang i skruen. Denne invasive makroalge trives godt i Limfjorden. Men hvorfor har den sluppet sit tag i fjordbunden på denne tid af året?

Det er rigtigt, at muslingen i udgangspunktet er mindre sårbar over for skrab. Den filtrerer havvandet for plankton, alger og andre partikler, og har den blot en lille sten at hæfte sig til, går det fint så længe der er ilt hvor den befinder sig. Men selv en musling skal skide, så dyrkning af muslinger på

liner, som vi engang troede var den sande løsning for muslingefiskeriet, viser også en bagside. Koncentrationerne af muslinger kan blive så store, at deres fækalier danner iltsvind.

Man ser tydeligt hvor skrabereds-kabet har været. Det tager lang tid at genskabe det naturlige liv efter så hårdhændet behandling

Det var ellers samtidig set som en del af løsningen på landbrugets udledning af kvælstof og fosfor. Det er disse næringsstoffer der giver algevækst – som igen er årsag til iltsvind mange steder. Men hvis muslingerne kunne rense vandet for alger og herefter spises af mennesker, ville det teoretisk kunne mindske iltsvind. Men omkring en tredjedel af det muslingen indtager ender som fækalier, der i udgangspunktet primært nedbrydes ved hjælp af ilt. Så selv om der dyrkes mange muslinger på line, til konsum på land, er fjordens tilstand kun blevet værre. De metoder man anvender er for grådige.

Muslingeskrab ødelægger ikke bare den unikke fjordbund med dens økologiske balance af dyr og planter. Skrabet hvirvler som sagt sedimenter op, der sætter sig på planterne eller skygger for gennemtrængning af solens stråler. For trediv, fyrr år siden var det mere reglen end undtagelsen, at fjordvandet var klart i vinterperioden. Men der hvor der skrubes intenst – som i år omkring Nykøbing og Glyngøre – er der en sigt på under en meter. I havnebassinet i Glyngøre er de indre molesten grå af ophvirvlet fjordbund.

Men sedimenterne indeholder også næringsstoffer. Når disse hvirvles op, forårsager det opblomstring af alger som er en væsentlig årsag til iltsvind. Det organiske materiale i sedimenterne bliver desuden aerobt¹ omsat af bakterier, der bruger af den sparsomme ilt.

Da vi kom helt ud til Hals Havn blev vandet i fjorden nogenlunde klart, og det naturlige liv ses som begroinger på kajkanten.

1 Med ilt

Hvem er primitiv?

Det er fiskerierhvervet når det påstår, at muslingeskrab er bæredygtigt. Spørgsmålet er selvfølgelig om ikke denne primitivitet skyldes afledte virkninger af tåbelige politiske beslutninger?

Jeg sad selv i Amtsrådet midt i halvfemserne. Vi havde en vis indflydelse på muslingefiskeriet, men der var dengang – som i dag - ikke politisk flertal for at få stoppet fiskeri med skraberedskaber. Til gengæld blev mindre lavvandede områder af fjorden fredet, mens andre områder blev udlagt til ”skrabeområder”.

Selv om fiskerne synes de arbejder under meget restriktive forhold, så har fjorden blot fået det værre siden da. Og stadig er der ikke noget der tyder på politisk handling. Det er et spørgsmål om relativt få arbejdspladser i muslingeindustrien. Den menneskelige grådighed ser ikke ind i fremtiden men kun på kortsigtet profit. Det er primitivt. Vi er primitive! Det er ikke bare fiskerne der har skylden; erhvervet tilhører en ganske lille minoritet. Vi – de fleste - kunne have sat en stopper for denne altødelæggende udvikling. Muslingerne ville sikkert blive dyrere, men til gengæld ville fjorden have haft det langt bedre.

Vi er stadig ikke forbi "kulalderen" i Danmark. Faktisk kan vi lave strøm nok med vedvarende energikilder, men kul er så billig, at det tilsyneladende ikke kan betale sig at akkumulere overskydende energi fra vindmøller og solceller.

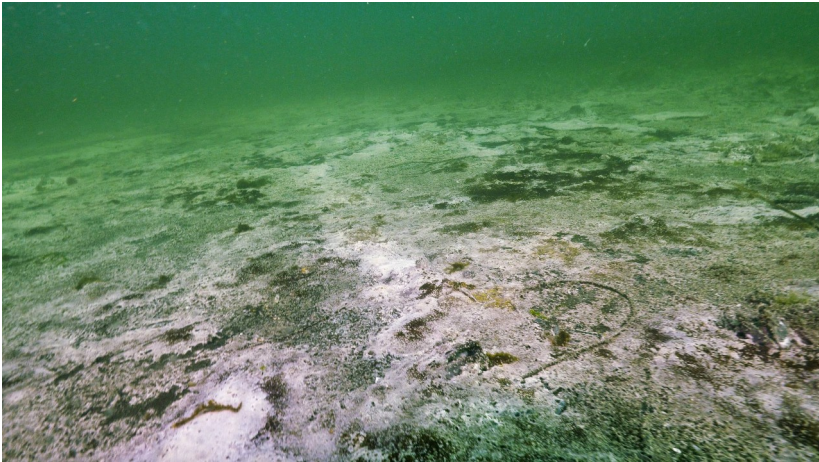
Kvælstof fra det åbne land

Der er ingen tvivl om, at Limfjorden har et problem med for store koncentrationer af næringsstoffer. Det giver iltsvind.

Næringsstofferne forsyner mikroalgerne, der ofte får en overopblomstring. Det betyder en sådan tæthed af alger, at lyset ikke kan trænge ned til fjordbunden hvor ålegræsset gror. Samtidig sætter visse alger sig på græsset som fedtemøg, og alt

sammen er det med til, at planten dør. Algerne laver ganske vist meget ilt om dagen, men om natten foregår respirationen ved at forbruge ilt, og det sker at dette forbrug er så stort, at der opstår akut iltsvind.

Når algerne dør falder de til bunds. Omsætningen af de døde alger foregår primært via aerobe² bakterier, der er celler som vores og forbrænder det organiske materiale med ilt. Restproduktet er vand og CO_2 . Iltforbruget er nu forholdsmæssigt stort, og det sker da tit, at koncentrationen bliver så lav, at fisk og bunddyr enten må flygte eller dør.

Dette triste billede af havbund beretter om iltsvind. Alt levende er væk. Det hvide er svovlbakterier der ligger som et "liglagen" mellem sulfatreduktionen i en sort bundmudder og den sidste rest af ilt i den nederste del af vandsøjlen.

Liglagen

Når der ikke længere er ilt til stede, foregår stofomsætningen af dødt organisk materiale med anaerobe (iltfri) bakterier. Der findes mange forskellige anaerobe processer, men det velkendte ”liglagen” er svovlbakterier der lægger sig som en hinde over havbunden. Muddret under de hvide bakterier er påvirket af sulfatreduktion³. Det gør muddret helt sort og fyldt med svovlbrinte, som er giftigt for planter og dyr. Når det ikke i første omgang kommer i vandsøjlen skyldes det forskelligeforsvarligt. Morsø kommune er ting, der ofte involverer jern og mangan. Under iltsvind ligger metanproduktionen højt i havbunden. De giver tit små bobler i vandet som vi kan se det i vores havne. Men hvis produktionen ”stikker af” og bliver voldsom, kan der opstå det man kalder bundvending. Stanken

*Der er stadig kommuner der ikke får deres spildevand renset
forsvarligt. Morsø kommune er én af dem.*

³ Sulfatreduktion er en af mange iltfrie nedbrydninger af organisk materiale.

herfra er svovlbrinte der rykkes med op af metanboblerne. I disse situationer dør alt liv øjeblikkeligt.

En sidste form for stofomsætning der er væsentlig at nævne er denitrifikation. Den sker ved respiration⁴ med nitrat. Det er ikke meget stof der omsættes på den måde, men til gengæld trækker den kvælstof ud af havmiljøet og danner frit kvælstof. Afhængig af forholdene kan den reducere mellem 2 - 50% af den tilgængelige kvælstof.⁵

4 Ånding

5 Fra Temarapport 42 fra DMU, 2002, "Stofomsætning i Havbunden"

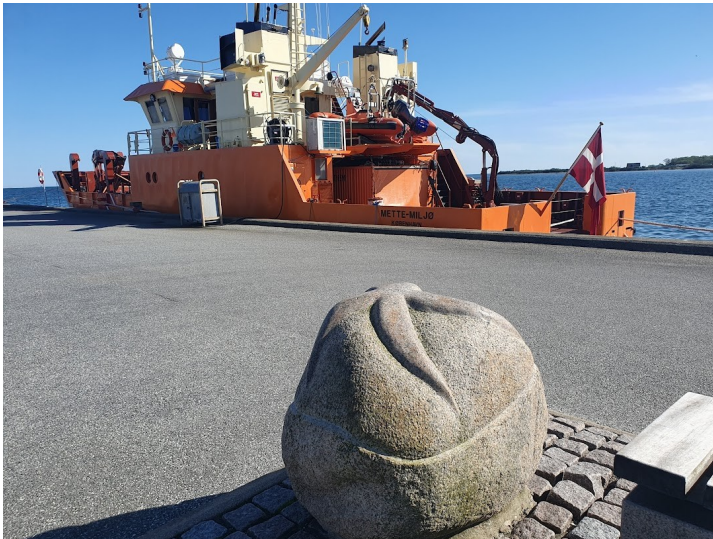

Da vi ankom til Anholt opdagede vi, at der var hul på en brændstofslange. Der blev gjort mange forsøg på at gøre den tæt. Til sidst fik vi den rette hjælp af Jacob fra Orakel Bar, som fandt en slange og et par spændebånd der duede. Det er sin egen sag for en gamling, der er stiv i kroppen, at komme ned til gerningsstedet.

8. maj

Vi sejlede til Hals i går. Med tre overnatninger i Aalborg så det nu ud til, at vinden endelig vil komme fra vest. Kattegat har nu imødeset nogle fredelige dage, så vi nåede Anholt her til aften.

Det er Kristi Himmelfartsdag i morgen, og der er en hel del både i havnen. En sjællænder fortæller, at der i hans drengetid ikke var mange der sejlede hertil. Bådene var meget mindre dengang, og så havde man ikke det navigationsudstyr som vi har i dag. Trænede lystsejlere kunne naturligvis finde herover, men der var også dem der mistede kursen og sejlede forbi. Som i dag; efter 10 sømil kunne vi ikke længere se land.

Her ligger Mette Miljø ved kajen i Hals. Denne havets brandbil er god at have ved fx olieudslip. Desværre kan den ikke stoppe udslip af kvælstof og fosfor eller standse muslingeskrab.

Er vi gamle en belastning

Jeg er over dato. Som så mange andre i den vestlige verden har jeg et liv i en population, der ikke længere har brug for mig. Jeg spiser og forbruger, udleder CO₂ og sætter mit økologiske fodaftryk. Mine gener er for længst videregivet som livet forudsiger. Gamle træer kan blive ved med at sætte frø, men i dyreriget er det normale, at det slutter efter fertiliteten. Men ikke mit liv, og jeg kan stadig finde mening med det.

Eftersom liv i det hele taget kun kan *forklares* videnskabeligt, vil meningen med det kun findes i den metafysiske sfære. I den sidste ende er det op til den enkelte, og ret beset vil de fleste kunne finde meningen; helt naturligt klamrer vi os til livet. Nok er jeg over dato, men hvis jeg kan finde det rigtige projekt, et der giver mening for populationen, er der måske oversete perspektiver i det?

Vi er 8 mia. mennesker på Jorden. Alle som en sætter vi et økologisk fodaftryk, og det er uden tvivl ved at være et stort problem. Kinesernes etbarnspolitik havde ganske stor betydning for menneskeheden, men den måtte forlades fordi den individuelle

frihed vægtede højere end politiske mål. Faktisk er der en modsatrettet tilbøjelighed i flere lande til at opfordre kvinderne til at føde flere børn. I Danmark, hvor en af begrundelserne er den, at vi bliver flere ældre, der skal brødfødes og plejes.

Første tur rundt på øen. Jeg har prøvet det før, og ved, at det sidste stykke er udmattende. De første ti km langs ørkenvejen, mens de sidste knap 14 var på sydstranden.

Der er mange vinkler på det ”problem”. De politikere der ønsker flere danskere gør det af økonomiske årsager. Min tilgang er en ganske anden: Vi mennesker ødelægger vores eget livsgrundlag. Vi er for mange, og de af os der ødelægger mest, er de rigeste: De rigeste lande. De rigeste enkeltindivider. Men den kendsgerning er der ingen politisk interesse for; vores økonomiske system fordrer vækst og med det kommer forbruget. Tilmed er de rigeste de sidste 20 år blevet gradvist

belønnet med skattelettelser. For nogen giver det en næsten vulgær velstand, og det de køber for pengene er ressourcer der forurener, overudnyttes, er sjældne eller genskabes i en langt lavere takt end de opbruges. I Danmark kommer vi kun tre måneder ind i et år, før vi som land har brugt hvad kloden genskaber til os på et år. Det siger sig selv, at det er en kortsigtet tåbelig strategi.

Det vil derfor være meningsfyldt, hvis jeg med et minimalt forbrug kan være med til at vise vejen. Jeg bliver alligevel ikke lykkeligere af et stort forbrug. Vi er relativt mange ældre, og faktisk er en del af os ret velstående. Der er folk der har pensionsopsparinger der ligger på niveau- eller over det de tjente, før de lod sig pensionere. Mahatma Gandhi sagde. "The world has enough for everyone's need, but not enough for everyone's greed.". Men desværre er grådigheden proportionel med vores indkomst. Selv om vi er mange mennesker på Jorden er jeg som Gandhi sikker på, at der er mad og ressourcer til alles behov. Men det nævnes aldrig i vores klima, miljø- og naturdebat, at det er den menneskelige grådighed, som er problemet.

En lille velfortjent øl og Anholt Gin på Orakel Bar

Vandring slider på sålen.

Jeg lovede mig selv for mere end ti år siden, at jeg ikke længere ville flyve for at få sand mellem tæerne og sol på maven. HVIS man skal flyve, skal der efter min bedste overbevisning ikke være andre muligheder, og man kan naturligvis godt holde ferie uden at skulle flyve. De der er uenige med mig i det, er klimafor nægtere. Men det er desværre

mere reglen end undtagelsen, og min generation flyver som aldrig før. Dette elitens transportmiddel er efterhånden så billig, at størstedelen af middelklassen nu og da kan få råd. Deres argument er ofte det infantile: *alle flyver, så hvad nytter det at jeg stopper* – eller den der er værre; *maskinen flyver hvad enten jeg er med eller ej*. Når folk i min alder siger den slags bliver jeg rystet over hvor lidt de tænker på deres børnebørn.

Granma er efterhånden altid den mindste båd i havnen. Da den blev lavet først i halvfjerserne var det en stor, dyr familiebåd. I dag er det vores tiny house.

Den frihed der ligger i retten til at forbruge ender med at gøre os alle ufrie. Jeg tror ikke at klimaændringerne, biodiversitetsproblemet, ødelagte havområder og ressourcemangel bliver det første vi i det rige vesten kommer

til at opleve som en begrænsende faktor for frihed. Det bliver de mange migrerende mennesker, der helt naturligt vil flytte på sig, når deres livsvilkår bliver for ringe. Og bliver folk drevet på flugt p.g.a. mangel på mad og drikke – eller fordi der konstant er oversvømmelser – vil det skabe konflikter. Først i de lande de flygter til. Senere hos os. Ikke bare fordi de flygter hertil, men fordi konflikterne vil brede sig. Vi har ikke set ret meget af det endnu, men vi ved at store dele af Sahel-området i Afrika, og specielt på Afrikas horn, er så konfliktfyldt, at det er langt være forhold der end i Gaza og Ukraine tilsammen.

Hertil kommer stormagternes kamp om ressourcerne, og den vil med garanti ikke gå fredeligt for sig.

Jeg er over dato. Men jeg skylder børnebørnene at tage det hensyn der er nødvendigt for, at også de kan få et godt liv.

Den tredje Limfjordsforbindelse

Eftersom det politiske flertal er revnende ligeglad med alt hvad der har med klima og natur at gøre, kan det ikke overraske, at motorvejsforbindelsen over Egholm vil blive etableret. Når et flertal først har besluttet sig for store anlægsprojekter, er det umuligt at trænge igennem med protester, selv om disse er velfunderet i alle tænkelige bestemmelser. Man kan ofre penge på de VVM redegørelser det skal være, og om de så alle som én ville pege på store konsekvenser for miljøet, vil konklusionen blive politisk manipuleret og tilpasset projektet. Præcis som Cheminovas udledningstilladelser. Lovligt? Nej, det er sgu ikke lovligt, men så længe der er et flertal bag, vil loven ikke blive håndhævet.

Således også med den tredje Limfjordsforbindelse.

Intet tyder på, at det vil lette trafikken. Tvært imod ved man, at "forbedrede" vejprojekter altid giver et trafikspring. Det er det modsatte der er brug for, og argumentet om, at vi alle skal til at køre i elbiler og derfor mindsker udledningerne, holder ikke. For det første er bilproduktion, hvad enten det er el- eller benzinbiler, stærkt ressourcekrævende og miljøbelastende. For det andet vil selv elbiler kræve energi. For det tredje vil det ikke løse trængselsproblemet.

Det er virkelig deprimerende, når politikere på den ene side påstår at gøre noget for det naturgrundlag, vi selv er dybt afhængig af, mens de på den anden side ikke kan indse, at det fordrer en ganske anden tankegang, eller strategi, for at sikre

fremtiden for den næste generation. Økonomanien står altid i vejen: *Det kan ikke lade sig gøre fordi...* Og så forsøger man at forklare, at man ikke kan gå forrest med alting, og at vi for øvrigt er langt længere fremme med klimamålene end andre lande. Hvad vi desværre ikke er!

Og hvad med havets og naturens minister? Hvordan vil han forklare et sådan anlægsprojekt? Fjorden mudres op, hvilket med sikkerhed betyder udslip af asbest, tungmetaller og andet godt fra mange års dumhed. Så er det herefter hen over en smuk lille ø med asfaltmaskinen for til sidst at gennemskære et lavvandet naturområde. I sig selv vil det give et gigantisk CO₂-udslip. Det er meningsløst, dyrt og hul i hovedet!

Vi har brug for mere natur. Ikke mindre. Men bilerne vinder, hver gang infrastrukturen er til diskussion. Afledte virkninger af politiske beslutninger har gjort det billigere at køre bil i dag end nogen sinde. Til gengæld er det blevet dyrt med den kollektive trafik. Individualismen har vundet over vor fælles fremtid. Biler og asfalt før skinner og busser.

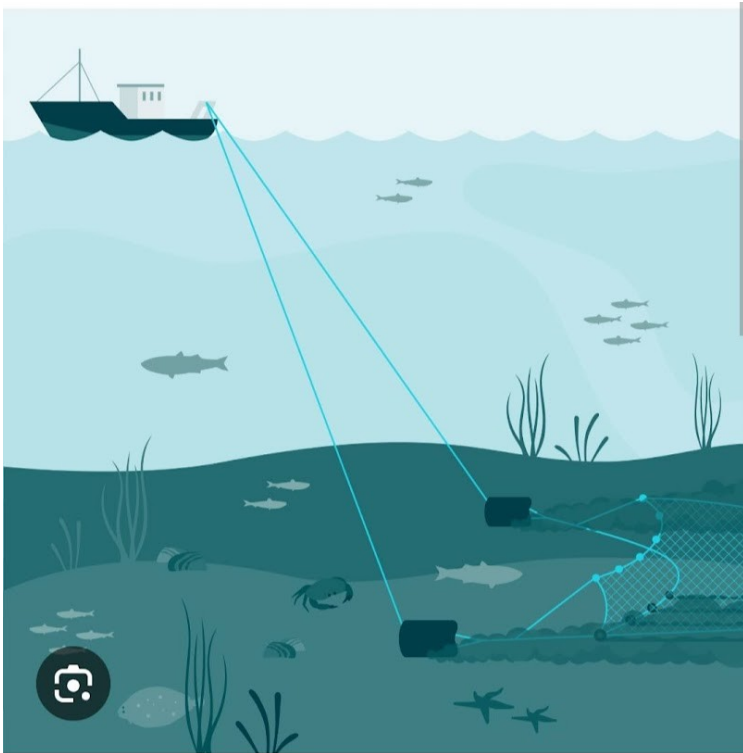
Det, som det politiske flertal vil med den tredje Limfjordsforbindelse, er en katastrofe og en total fejlslagen løsning på fremtidens trafikproblemer.

Parkeringssituation i Aalborg. I disse gader i vestbyen tæt på havnen findes der stort set ikke plads til flere biler. Det er et tydelig billede på, at det ikke er mangel på asfalt der er problemet, men antallet af biler.

Fiskeri med bundtravl

Fiskerne har en kaj på Anholt, hvor de hviler ud til næste dags fangst. På en enkelt kutter står der Anholt, og det er den der i skrivende stund forsyner øen med jomfruhummere. Alle som én er de bundtrawlere. Disse ødelæggende fiskeredskaber skal sikkert ses som deres sidste krampetrækninger for at leve af erhvervet?

Sidst vi var her, er jeg sikker på, at jeg så en garnfisker, men det er muligt, at jeg i år er mere opmærksom på trawlerne end sidst; min forargelse over de ødelæggelser der foregår i Limfjorden, har sat sig som et sår i min generations samvittighed. Det gør ikke mit humør bedre, at vi har en miljøminister der har påtaget sig rollen som ”havets minister” uden tilsyneladende at sætte en stopper for bundtrawl.

Fiskerikajen på Anholt. Alle fiskebåde er til trawl

Bundtrawl er et gigantisk problem, fordi skovlene, der skal holde netposen udbredt, pløjer sig ned i havbunden. Hertil kommer det tunge tov mellem skovlene, der også skraber bunden – omend i en mildere grad. Nettet fanger nu alt det som er større end netmaskerne. Det vil sige, at fangstmetoden ikke

er særlig selektiv, og problemet er ofte, at halvdelen af bifangsten bliver kvalt, og derfor ikke levende når den genudsættes.

Bådene trækker deres trawl omkring Anholt. Når et net er halet ind sorteres bifangsten fra.

På afstand ser jeg fiskerne vralte rundt på kajen ved deres kuttere. Det er de store nævers arbejdsplads. Det hårde og farlige arbejde giver ikke nogen sikker indtægt. De ”dygtige” tjener efter sigende godt, men som muslingefiskerne føler de sig forfulgt. Mange har fisket alle dage og er fulgt i faderens fodspor. Arbejdet og traditionen har dannet dem til det de er. Livserfaringen er deres viden om verden, og hvis nogen påstår,

at de fanger for meget eller ødelægger havbunden og dyrelivet, stiger vreden og sorgen dem til hovedet.

For dem er erfaring mere troværdig end viden. Så længe der fanges fisk må der være fisk nok! Det har alle dage gået op og ned, så for dem er det biologerne, der har et forklaringsproblem.

I den sidste ende er det politikerne der skal skære igennem og forbyde al ikke-bæredygtig fiskeri. Enten skal fiskerne have hjælp til at komme ud af erhvervet eller til fiskemetoder der er bæredygtige. Men bundtrawl *skal* stoppes!

Vi vil jo gerne kunne blive ved med at spise fisk fra danske både.

Den paralyserede glæde over væksten

I går, d. 16. maj, kunne regeringen glæde os alle sammen med, at væksten så ud til at blive endnu højere end først antaget. Flere ville komme i beskæftigelse, lød det, lønningerne bliver højere, og så ved vi, at der bliver plads til at øge forbruget.

Alle var naturligvis glade for budskabet, undtagen den relativt store gruppe for hvem væksten aldrig rammer som noget positivt. Som en analytiker sagde, så er der jo naturligvis en vis ulighed man må tage højde for, men summa summarum skulle vi forstå, at vækst er godt.

På gaden blev folkestemningen voxpoppet blandt intetanende forbigående. De blev indfanget af DR-journalister, der er ude for at få tiden til at gå med dagens tynde, ukritiske historie.

Alvorlig samtale.

Nogen af dem der gik i fælden mente nok – nu de tænkte efter - at de havde fået det bedre økonomisk. Måske skulle man tage at købe ny bil, var der en der foreslog. Andre var bare glade i sommervarmen mens én havde lyst til at spare op til bedre tider. Ingen sure miner. Væksten har kun en side. Forsiden.

Uligheden bliver tit vulgær og kvalmende, specielt når man tænker på hvor forskelligt menneskers forbrug kan være. Denne 70 -80 fod store Honicker-model af en lystbåd, med et midaldrende ægtepar ombord, bruger måske 100 l diesel i timen. Man kan sige, at den tager en stor del af det fælles råderum.

Sådan er det naturligvis ikke. Væksten betyder mere ulighed, men den betyder også et større forbrug der er proportionelt med indtægten. Altså, de der får mest ud af væksten tjener også mest, forbruger mest og er derfor også dem der udleder flest klimagasser. Det er derfor en selvmodsigelse, og argumentationen hænger ikke sammen, når Regeringen siger det er godt at have noget at stå imod med, når vi skal løse klimaproblemet.

Solnedgang over Anholt Havn

Den traditionelle vækst er med andre ord stærkt forbundet til vores forbrug. Det er en af højrefløjens og socialdemokraternes grundlag for at give skattelettelser. Det sætter mere i gang, hvis forbruget stiger. Det giver vækst og beskæftigelse.

Men når vækst er så tæt forbundet med forbrug, vil det med sikkerhed gå ud over naturgrundlaget. Hvis alle i verden levede og forbrugte som os danskere, skulle vi have fire jordkloder for at genskabe ressourcerne, og da ville ødelæggelserne stadig være et problem.

Det er ingen tilfældighed, at Socialdemokraterne har dannet alliance med Moderaterne og Venstre. De har stort set den samme økonomiske politik. Derfor kan man heller ikke forvente, at naturgrundlaget bliver tilgodeset med den nuværende regering. Den frihed der ligger i at kunne forbruge, i forhold til købekraften, må endelig ikke røres; at de rige dermed tager sig uforholdsmæssig frihed på bekostning af naturen og de fattigste, bliver set som en mindre detalje, der er til at leve med.

I stedet for voxpop og overfladisk belysning burde journalisterne i det mindste tage os med om på bagsiden af de flotte kulisser. Og så gjorde det ikke noget, hvis venstrefløjten havde lidt mindre berøringsangst og turde sige væksten imod.

Den dag kommer hvor vi nødtvunget må spare på ressourcen, og forhindre udslip af klimagasser. Det vil sikkert ske med høje afgifter. Og hvem er det så det bliver svært for?

Pinse morgen kl. 4.50, set fra Nordbjerg

På vandring

Der sker noget, når man vandrer. Det klarer hovedet, renser ud og bringer sindet i balance. Som regel har jeg aldrig besvær med at komme af sted. Længere ture bliver planlagt med rigeligt at drikke – specielt når det er varmt som nu. Ellers kender jeg ikke vejen på forhånd; en automatik, en autonom forstyrrelse får mig til at dreje af når tid er.

Pinse morgen kl. 5.00, set fra Nordbjerg

Hunden er mest interesseret i harer, rådyr og fugle. Det er en jagthund, og det har fordele og lidt ulemper. Her på Anholt er der mange harer, og det betyder, at den ”rykker” rigtig. Duften

af harer er i sig selv ophidsende, men synet er næsten traumatiserende. Den *må* jo ikke jage, og ser derfor bebrejdende på mig, hyler og hopper rundt på bagbenene for at følge haren så længe som muligt.

Sådan reagerer vi forskelligt, hunden og jeg. Da vi fandt en død tornskade, var det mig der hylede. Dem ser jeg ikke så tit, og det gør ondt med et livløst eksemplar.

Det meste af skoven mellem "bjergene" er naturskov. Væltede træer får lov til at ligge.

Under vandring er jeg i en helt speciel tilstand. Noget autonomt sætter sig på viljen. Det rationelle. Jeg træder i

baggrunden. Jeg går bare. Det giver ikke afkast som beskæftigelse med havearbejde eller gøremål på værkstedet. Det giver ingen mening som et stykke arbejde, hvor man kan træde tilbage og betragte sit værk. Sporene efter mig kan kun ses på min Samsung Health eller sliddet på støvlerne.

Jeg ser det, jeg ser, og kikker sjældent efter noget bestemt. En død sælunge, måske? Hunden ser med. Jo, den er vist død? Men så pludselig vrider den sig sløvt ud af den revle der er dannet bag den af sandflugten på stranden.

Hunden springer højt op af forskrækkelse og jeg vender tilbage til en mere opmærksom tilstand. Et godt stykke ude i havet ser jeg et sælhoved der strækker sig og følger med i vores forehavende. Det er om at komme væk. En stor fed sælunge. Med øjnene lukkede som om sandet havde pisket dem ind i hovedet. Hjælpeløs? Måske, men hunden og jeg kan hverken gøre fra eller til. Nogle få hundrede meter længere henne tager jeg kikkerten og ser, at den stadig ligger alene. Moderen har måske travlt med at fange fisk blandt de få der er tilbage efter trawlfiskerne?

Fordybningen her er en del af ørkenvejen. Hjulsporene har startet en vinderotation i sandet, der sikkert bliver ved med at hule ud indtil den når en af de gamle strandvolde.

To gange har vi været ude ved Anholt Fyr og for afvekslingens skyld af ørkenvejene den ene retning og på stranden den anden. Fordelen ved at have selskab af hunden ligger i samhørighed. Begge er vi på vandring. Hvorfor hunden er ivrig for den beskæftigelse, når den ikke må jage, har jeg ingen anelse om. Men den trives under min vilje, og tilgiver mig hver gang jeg holder den tilbage. Til gengæld kommer jeg tit ud af min autonome tilstand. Jeg må handle på hundens udskejelser, ellers er det ikke til at holde ud i armen. Og så må

det rationelle frem for at opdrage, rette ind og skabe orden i kaos.

Ørkenen er ikke nogen ørken men snarere en menneskeskabt lavslette. Her regner for meget, og hvis ikke mennesker indgreb, ville det hele springe i skov. I 1500-tallet blev træerne fældet og brugt til vippefyret yderst på Totten. Sandflugten tog til, og overalt kan man se små grønne bakker som oprindeligt har været klitter. Der er stadig klitter der vandrer over sletten, og den mindste skade på bevoksningen af revling, lyng, mos, lav, marehalm, ene eller små træer kan starte endnu en vandreklit.

De stridbare hybenroser gror op overalt.

Enkelte steder på den sydlige del af øen kan man tydelig se de parallelle stræk af strandvolde som er dannet under landhævningen efter istiden.

Det synes ensformigt. Ni kilometer til fods på en af disse ørkenveje! Men på vandring bliver det ikke kedeligt. Man ser det man ser. Tankerne flyver og danner klitter i hovedet og grønne bakker, der giver rigelig græsgang til fantasien. Og når vi er tilbage på Sønderbjerg, hvor naturen er markant anderledes, er det kun det visuelle, der forandres. Benene arbejder sig vej op ad stien. Hunden trækker lidt. Det kan være en fordel op. Og her, på toppen af øens moræne, tungt i landskabet, 47 meter over havet, snor stien sig tilbage mod havnen.

.....

Nede i byen mødte vi bukkejægeren med en seksender i cykelkurven og en løst løbende hundehvalp. Jeg vågner til det rationelle: ”Det ser godt ud”! ”Tak”, sagde han og cyklede videre så hurtigt han kunne for at følge med hunden.

I en cykelkurv? Det har jeg sgu aldrig set før.

D. 3. juni

Vi tog fra Anholt d. 20. maj. Vejret tages altid i betragtning når vi er så langt fra "land". Det blev en ok-tur til Ebeltoft. Lidt for stille til sejl, så motoren måtte på det halve af tiden.

Ebeltoft er ellers en meget smuk by. Det er derfor et eftertragtet sted at bo, og hvad sker der så? Jo, helt nede ved kysten, nord for Fregatten Jylland, har en spekulant fået lov til at plastre det skønne mulighedsrige kystområde til med det grimme byggeri man kan tænke sig. Har der mon været en arkitekt til stede?

Hviler ud i Ebeltoft mens Kirsten handler ind.

D. 24 sejlede vi videre til Mårup på Samsø. Midt mellem Samsø og Djursland ligger en meget trafikeret sejlroute. Det er altid en mindre udfordring at undgå hurtigfærgerne fra Aarhus -Kalundborg. I snæver forstand er de til at undvige, men deres hækbølger er det rene helvede, om man kommer for tæt på. De sejler vanvittig hurtig. Fra at kunne ane dem i kikkert til deres ankomst, er der under en halv time, og så gælder det om ikke at ligge i deres rute.

Mårup er et dejligt sted. Vi har været her før, og på denne tid af året er her fredeligt. Kommer man i højsæsonen kan her være ret fyldt med både og turister. Kun tre – fire kilometer

herfra ligger Nordby med sine gamle huse. Det er en vanvittig smuk by, der også på denne tid er besat af turister.

Gadekæret i Nordby.

Samsø er præget af at være en turistø. Men spørgsmålet er, om det altid er godt for øen? Der er mange huse til salg, hvor de smukkeste steder rammes af spekulative opkøb, mens andre steder byder på billige forfaldne huse. Mit gæt er, at de bedste steder købes af rige folk fra Aarhus til ferieformål, mens de billige huse er udtryk for, at antallet af fastboende falder?

D. 27. tog vi igen turen forbi hurtigfærgerne. Det gik uden problemer forbi sejlruten, men herefter ville strøm og vind ikke forliges, og det blev en længere anstrengende tur til Grenå. Bølgerne, gamle dønninger fra dagene før, var krappe, vinden for svag til at holde båden i ro, så sejlene klaskede fra side til side.

Den knælende figur foran kirken i Grenå.

I havnen blev vi klar over, at også andre havde haft en urolig tur ud for Djurslands kyst.

Grenå er ofte en "trædesten" for at komme videre. Det var det også for os denne gang. Vi måtte dog blive her til d. 30.

maj; Vejret var ikke det bedste, og det regnede ret voldsomt ind imellem.

Havneområdet har et trist præg af tilfældige formål, og der er næsten 2 km. op til bykernen. Så vi befandt os en del under kaleche og i lukafet.

Disse katamaranfærger mellem Aarhus og Kalundborg sejler ufattelig stærkt. Det er om at være passende langt væk; hækbølgerne fra dem er voldsomme, hvis man kommer skævt ind på dem.

Bønnerup har sin helt egen charme. Her har vi været adskillige gange. Som så mange andre havne på denne tid af året er her til at få en god bådplads. Her er fine muligheder for cykel- og vandreture, og så plejer Danmarks bedste fiskeforretning, Møllefisk, at byde på alt hvad hjertet begærer af lækkerier. Desværre er successen nok steget forretningen til hovedet. I hvert fald måtte vi smide rejerne ud, og fiskefiletterne var heller ikke hvad vi havde forventet. Trist!

Her læses Emma Holtens bog "Underskud".

Det er en ok havn, men badefaciliteterne er meget ringe; man stikker kortet i automaten, og ud sprøjter et uindstilleligt vandfald i et minut. PLASK, og det var så ni kroner. Man prøver igen, og PLASK ni kr. mere! Man blive i det mindste våd, og når forskrækkelsen har lagt sig går livet jo videre.

Om fredagen havde vi en frokostaftale med et par af vores bedste venner. Det blev på Frk. Kejser lige over for havnen – et ganske udmærket sted og med restauranten helt for os selv. Bagefter tog vi på en lille vandretur øst på langs kysten – tilbage til isbutikken ved siden af Møllefisk. Vejret var fantastisk, og godt at være sammen med venner.

Vores faste vagt, Alma, på stævnen.

Årets første sommerdag blev også den hidtil varmeste. Havvandet her er heldigvis rent som på Anholt, så vi gjorde brug af den store brede strand øst for byen. Her er der ret lavvandet, så vandtemperaturen var høj. Det blev sikkert også den sidste badetur på denne sommers sejlads; Limfjorden er ikke særlig indbydende.

Kirsten strikker, mens jeg skriver. Nu håber hun den passer...

D 2. juni var det faktisk meningen at sejle helt til Aalborg. Men strømmen i Langerak var så stærk, at vi kun sejlede lidt over det halve af den fart vi plejer. Så det blev Mou Bro, igen igen. Her har vi været mange gange. Det er hyggeligt, og faciliteterne er gode.

Tilbage i Limfjorden. Vejret er blevet koldere, og det er tid til at iklæde os vores nye varme kyllingetrøjer, som vi har købt i Røde Kors.

Tilbage i Limfjorden

Som sagt var strømmen stærk udad mod Kattegat. Det meget uklare vand fik ekkoloddet til at vise lav dybde. Når algerne bliver skyllet ud af fjorden sammen med ålegræs, bliver det som en ulækker mislykket suppe. De forudgående dages opblomstring af furealger farvede vandet rødligt, og inde i Mou Havn sås det sammen med grumsede ”fedtemøgssalger”.

Altså tilbage i pløret.

Røgen fra Aalborg Portland ses på meget lang afstand. Det er Danmarks mest CO₂-forurenende virksomhed. Alligevel skal den slippe billigere end andre virksomheder...Måske en påmindelse om, at Statsministeren er valgt i Aalborg...?

Man ser tydeligt, hvordan det bliver værre år for år. En fisker kom tilbage til Mou efter et par timer med stangen ude ved Hals. ”Ingen fisk”, sagde han. ”Vandet er for uklart.” Jeg ved ikke hvad han fiskede efter, men maddingen er sikkert ikke let at få øje på – hvis der *er* fisk?

Her overhaler Silver Dawn Granma på vej til Aalborg. Skibet er et godt billede på turismens arrogance overfor klimaet; udledning af CO₂ er enorm.

D. 3. juni blæste det meget op fra vest. Vinden pressede en del vand ind i Kattegat så der blev højvande d. 4. om formiddagen. Alt sammen nok til, at kattegatvand strømmede ind i Langerak. Det gav en god medfart til Aalborg, og nu var

vandet rent og klart. Ekkoloddet virkede igen og det suppelignende vand forsvundet.

Sådan pulserer det ud og ind. Uden tidevandsstrømmen ville der ikke være liv tilbage nogen steder. Men det er ikke nok. Limfjorden er lang og med mange lagunelignende lommer af vand, som fx Lovns Bredning, Skive fjord eller Harre Vig. Her bliver det næringsrige, algefylde vand ikke udskiftet tit nok. Håbet for fjorden er kastet i armene på en kold og blæsende sommer. Ellers dør alt af iltsvind.

Det står værre til andre steder. Mariager Fjord, fx, er en såkaldt tærskelfjord. Det betyder at afstrømningsrenden ud til Kattegat er lav, mens den indre fjord er meget dyb. Altså vil vandet også her have svært ved at blive udskiftet i de dybe områder, hvor bunden er et tykt lag livløst mudder fyldt med næringssalte.

Fjordene er af mange grunde sårbare, og det er snart ved at lykkes os mennesker endegyldigt at tage livet af dem alle. Vi kender årsagen, men gør ingen ting.

Hjemkomst

Det kolde, blæsende og regnfylde vejr, her først i juni, holder liv i fjorden. Men når varmen fra det overophedede Sydeuropa kommer – og det vil sikkert ske! - indtræffer døden. Vi ser det næsten hvert år. 2024 sætter alligevel rekord: Jeg mindes ikke, at algerne har haft en overopblomstring så tidligt

på året? Det har været koldt i maj måned, og det er endnu en bekymring når forudsætningerne ændrer sig, så varmen ikke længere har samme betydning.

Det måtte selvfølgelig ske, nu, hvor vinter- og forårsperioden har været meget regnfuld. Det betyder, at der er skyllet forholdsvis meget kvælstof ud i vandløb og fjorde. Herfra strømmer det ud i Kattegat, hvor det først og fremmest skaber problemer i de kystnære områder. Vi så ikke meget til algeopblomstring i Kattegat, men jeg forudser, her ved hjemkomsten d. 8. juni, at Kattegat kan blive alvorlig ramt sommeren over.

Den vådeste, mest regnfulde tur i mit sejlerliv. En overgang styrtede det ned så vi knapt kunne se stævnen.

Når følelser og videnskaben støder sammen

Jeg skal være den første til at forstå landmænd og fiskere. Det er deres levebrød vi taler om. Alligevel har jeg svært ved at vise forståelse for deres primitive argumentationer. Al den stund, at ingen politikere eller forskere taler om at nedlægge erhvervene, men *kun* taler for et anderledes mere skånsomt fiskeri og en ditto landbrugsdrift, står porten på vid gab for en konstruktiv dialog om en bæredygtig fremtid.

For landbrugets vedkommende er der tilmed tale om en støtteordning, der er større end til noget andet erhverv. Det er penge, der i sig selv burde være nok til at omstille erhvervet, men som desværre – for en stor dels vedkommende - har kapitaliseret sig i jord.

I begyndelsen af halvfemserne var der klare indicier på, at store mængder kvælstof fra det åbne land ville kunne ødelægge de indre danske farvande. Men landbrugserhvervets lobby var for stærk, og op gennem nullerne blev tilstanden nærmest ignoreret, dels ved at minimere miljøovervågningen og dels ved at politisere over de forværrede tilstande. Nu hed det sig fx, at regnen faldt på uheldige tidspunkter eller at tørkeperioder forhindrede afgrøderne i at optage næringsstofferne.

Det var alt sammen mere eller mindre anløbne argumenter der stred mod enhver form for almindelig velfunderet viden. Anders Fogh Rasmussens ...”*Ikke en fugl, ikke en fisk...*”-tale satte prop i Mimers brønd: Der var ikke noget at komme efter!

Børnebørnene ville, at vores sejlbåd skulle heddet Bedstemor. Det modsatte jeg mig på det bestemteste. Men så var det at Kirsten erindrede, at Fidel Castros båd, som han sejlede til Cuba i december 1956, hed Granma. Vi har kun stødt på to sejlere der kunne se, at det ikke er en stavefejl. Således fik børnebørnene alligevel indflydelse....

Politikerne blev med disse argumenter både ofre og medløbere. Hvad der sker i havet og i fjordene kan oftest ikke ses med det blotte øje, og kun de færreste har oplevet et sigt ned i vandsøjlen på over ti meter. Ingen nulevende mennesker kan faktisk huske, hvordan de indre danske farvande oprindelig så ud. Derfor kan man stadig høre ældre mennesker påstå, at der altid, med jævne mellemrum, har været iltsvind.

Alligevel duer undskyldningerne ikke. Det har hele tiden været almindelig kendt blandt forskere og embedsmænd i miljøministeriet, at tilstanden i vores farvande gradvist blev forværret. Derfor var det også næsten utilgiveligt, at regeringen i 2016 gav tilladelse til at øge mængden af kvælstof til afgrøderne, mod at landbruget frivilligt søgte andre måder at begrænse udledningerne på.

Det gik som det måtte. Man behøvede stort set ikke videnskabelige prøvetagninger. Enhver idiot kunne nu se med det blotte øje, at noget gik helt galt. I dag hostes forkølede indrømmelser ud af de samme politikere om, at de vist tog fejl. Men sandheden er, at de dengang i 2016 fik at vide, at gødningstilførslen i forvejen var for stor. De tog ikke fejl. De valgte erhvervsinteresser frem for et rent havmiljø.

Fiskerne der bundskraber efter muslinger har mærkelig nok haft samme betingelser. Det, til trods for, at erhvervet har en ganske ringe betydning for beskæftigelse og indtægt. Nuvel: Den enkelte muslingefisker har visse år tjent rigtig godt. Til gengæld er de ikke særlig mange. På samme måde er følgeindustrien en meget lille niche i dansk erhverv.

Der er altså tale om ødelæggelser af dimensioner for en klatskilling.

Bundtrawl i havet er ikke meget bedre. Der er ingen erkendelse af, at disse redskaber river op i havbunden og derved ødelægger det livsgrundlag, som er forudsætningen i den fødekæde fiskene er afhængig af.

Havet er stort og ingen ser det. Der vil ikke gå mange år før konsekvenserne rammer de sidste fiskere. Politikerne kender godt problemet, men vægrer sig ved at forbyde bundtrawl. Altså sker der de facto en bevist ødelæggelse af havbunden. Samtidig ved vi, at bundtrawl ikke er særlig selektiv. Alt hvad der er større end maskerne fanges, og det meste af det som kan genudsættes bliver let kvalt i garnposen.

Havbund og markjord

Når vores markjord bearbejdes til afgrøder, bliver det at sammenligne med et åbent sår. Og når jorden får ilt efter harvning eller pløjning, aktiveres bakterier og svampe, der straks overstimuleres og går i gang med at nedbryde humussen⁶. Det er under en sådan proces, der dannes kvælstof.

Hvis der ikke tilføres marken samme mængde humus (dødt organisk materiale) som der forbrændes efter bearbejdning af jorden, vil marken med tiden miste sin evne til at holde på

6 Organisk materiale, kulstof, som fx døde planterester der gør jorden mørk

næringsstofferne. Derfor er der i dag jordarealer, der skal have mere gødning for at opnå det samme høstudbytte som før.

Med andre ord ser vi hen mod enten et meget ringe udbytte eller en større udledning af kvælstof.

Ved hjemkomsten var alting grønt og frodigt i haven. Da vi tog af sted, var meget endnu ikke sprunget ud.

Der er derfor et stort behov for at tænke regenerativt. Det vil sige, at jorden skal genopbygges gennem ganske andre dyrkningsformer, der tager et udvidet hensyn til mikroorganismer og tilbageførsel af kulstof (humus). Det man dyrker skal samtidig tilpasses den enkelte jordtype.

Det er ikke udelukket med en animalsk produktion sammen med en regenerativ dyrkningsform. Men det bliver i en langt mindre skala.

Regenerativ dyrkning betyder ikke mindre mad. Kun mindre kød. Det bliver umiddelbart mere besværligt, men meningen er at gå i så tæt samarbejde med naturen som muligt. Mikroorganismer og biodiversitet har til sammenligning samme betydning på marken som det mikrobiom, vi har i tarmene.

I havet skal vi på samme måde tænke mikroorganismer og biodiversitet. Ved at pløje i havbunden sker der stort set det samme, som når landmanden pløjer sin jord. Men da fiskerne kun er interesseret i at fange fisk, og derfor ikke ”gensår” som landmanden, ødelægges redskaberne i stedet den fødekæde fiskene er en del af.

Vi har set hvordan det er gået i Østersøen. Mange af de fisk der er tilbage lever på sultegrænsen. Det samme med det sidste led i fødekæden; fiskerne har opgivet deres erhverv og sælerne er begyndt at spise havfugle for at leve.

I Østersøen er det overvejende iltsvind der er årsag til økosystemernes kollaps. Det samme er begyndt i Kattegat. Som i fjordene vokser algerne kraftigere. Ålegræsset ved kysterne mister sollyset og meget af det får en grå belægning af ”fedtemøg”. Over tid har vi mistet 80 % af alle ålegræsenge og dermed fødegrundlag for mange fisk.

De ændrede forhold betyder det er svært at leve af garnfiskeri, og mange erhvervsfiskere har derfor omlagt til bundtrawl.

Der er fisk nok, siger de. Bestandene har alle dage været ustabile. Det er isoleret set rigtigt, men fakta er, at fiskene stort set er forsvundet i de kystnære områder. Sammenlagt er der derfor langt færre fisk.

Som sagt kan det ikke undgås, at havbundens komplekse liv tager skade af trawlredskaber. Det betyder, at der hvor fiskene ikke møder destruktiv algevækst, i stedet må se havbunden blive beskadiget.

Det er vigtigt, at vi gentagende minder os selv om, at al den ødelæggelse sker helt bevist. Ingen politikere kan længere påstå, at de ikke ved hvad der foregår.

Efterskrift

Juni 2024 blev den trettende måned med varmere rekord på Jorden. Samtidig har der aldrig været solgt flere flybilletter end i år. Kastrup lufthavn planlægger derfor en betydelig udvidelse.

Inden politikerne gik på sommerferie vedtog de at bruge adskillige milliarder på udbygning af vore veje – herunder en tredje forbindelse over/under Limfjorden gennem Egholm. Denne ultra kortsigtede løsning på et trængselsproblem blev politisk fulgt op af højere billetpriser på den kollektive trafik. Samtidig har årtiers forsømmelse af jernbanenettet betydet, at hver fjerde/femte tog er forsinket p.g.a. reparationer og elektrificering.

I 2024 startede opblomstringen af alger langt tidligere end normalt. De første måneder af året var meget regnfuldt, så derfor skyllede store mængder kvælstof ud i havmiljøet.

I 2024 forsvandt stenbideren på det nærmeste som dug for solen. Naturligvis mente fiskerne at kunne påvise deres uskyld, til trods for, at kysten syd for Hals tidlig på året plejer at være fyldt af ilanddrevne opsprættede søer⁷ tømt for rogn. En sådan uetisk form for fiskeri, der kun har til hensigt at udnytte de dyre fiskeæg, kan siges at være dummere, end at save i den gren man selv sidder på. Men det er fuldt ud lovligt, og ingen i regeringen har tænkt sig at forbyde det.

7 En stenbiderhun kaldes en so

I 2024 afsluttede trepartsforhandlingerne om landbruget sit arbejde. Her blev der i korte træk enighed om, at forurenere

Her et foto fra 11. marts , 2021. På kysten syd for Ø. Hurup lå der den dag mindst 20 opsprættede stenbidere. Rognen var taget ud og resten af fisken smidt i havet.

skulle kompenseres med 50 milliarder for at mindske udledningerne af kvælstof. Samtidig blev CO₂-afgiften reelt meget lav og udskudt til senere.

Umiddelbart kan et sådan resultat ikke nå vandramedirektivets målsætning, og folk der har forstand på havmiljø har samstemmende sagt, at det er et skridt i den rigtige retning, men for lidt og for sent!

I 2024 blev det afsløret, hvordan fx Cheminova får tilvirket deres udledningstilladelse, så det passer med virksomhedens ønsker. I Miljøministeriet, sidder man med andre ord og fifler sig frem til udledningstilladelser, der overskrider det loven tillader.

Jeg kan ikke vide det, men hvem kan fortænke mig i at tro det er en politisk ordre? Jeg forestiller mig ikke, at miljøembedsmænd kan finde faglig stolthed i at give tilladelse til noget der ødelægger vores natur. Derfor stinker den sag langt væk af overdrevet hensyn til erhvervslivet, og hvem ved, måske en underhåndsaftale med de pågældende ejere?

.....

Jeg indrømmer åbent og ærligt, at jeg ikke har den mindste tiltro til Regeringen. Den bare lader som om....og fortæller os, at vi snart er i mål med at få løst klima- og

biodiversitetsproblemet. I virkeligheden er det et skridt frem og to tilbage.

Forureneren skal betale. Det er et godt dansk princip, siger de. Men når det kommer til landbrug, fiskeri, cementfabrikation, kemisk industri, kulfyrede kraftværker, flyrejser, asfalt til biler eller de riges ubegrænsede forbrug er svaret: Mere støtte, lempelig CO₂ -afgift, opfindsom fortolkning af vandrammedirektivet og skattelettelser.

Det svarer til at slukke en brand uden vand....